

PERIÒDICH POLÍTICH VERMELL

== SALUT PÚBLICA == INTERESSOS POPULARS == ARTS Y LLETRES ==

Redacció y Administració: carrer de Ronda de la Universitat, número 6, Barcelona

— VENTA: 15 exemplars, 1 peseta; Un número, 5 quartos. — Surt a llum los dilluns ab tota regularitat. — SUSCRIPCIÓ: Espanya, 6 reala trimestre; Estranger, 16. —

LAS EXPLOSIONES DE CALDERAS

Lo rebentament de las calderas d'una màquina del carril de Sarrià ha tornat à fer estremir la opinió pública, com succeheix cada vegada que un d'aquestos aconteixements ve à remoure y à descubrir llagas socials mal encubertas ab lo ropatge dels interessos de classe.

Quan lo rebentament de las calderas de la fàbrica de Morell y Murillo, un general crit d'indignació va estendre per lo comptal ciutat.

Tothom sabia que la desgracia que portà tantas victimas al cementiri era deguda al egoista desitj del industrial d'estalviar-se uns quants quartos.

Tothom sabia quina era la causa que produhia l'efecte de la explosió; y això no obstant, los tribunals cridats à exigir responsabilitats, absolueren lliurement als que regatejant un sou de maquinista entès y fent produhir mes pressió à unas pessimas calderas de la que podian desarrollar, provocaren la explosió à cambi d'embutxarse unas quantas pessetas mes de ganancia.

Fa tres mesos que en lo ferrocarril de Sarrià no pogué frenar una màquina, y tots recordem encara l resultat. Gracias à la serenitat dels maquinista y fogoner y à una pila de casualitats venturosas, la desgracia se reduhi à algunas feridas de poca gravetat, varios regulars sustos, y un tros d'estació à terra.

Y's tornà à aixecar lo crit ab que la opinió pública condemna aquestos fets cada vegada que's reproduheixen.

Què va ferse?
Lo de sempre, un equivalent à res.
Va obrirse 'l sumari correspondent y va ferse una informació oficial.

Los sumarís ja sabem los resultats que donan.

Y las informacions?
Pitjor.
Precisament tenen d'informar los mateixos subjectes à qual inspecció facultativa té d'estar sempre 'l material de ferrocarrils.

Poden aquestos informar malament, per dolent é inservible que trobin lo material?
No, de cap modo, perquè si aixís ho fessen se condemnarian ells mateixos.

Els, encarregats de la inspecció, no poden declarar los defectes ni insuficiencias del material, perquè així implicaria la confessió d'estar mal inspeccionat.

Heus' aquí per qué de la informació feta fa dos mesos resultà que la empresa no havia pe-

cat en res y que 'l material estava en bon estat de prestar servey.

Pero per demunt d'aquest informe oficial han estat los fets, que han vingut à desmentir d'una manera de sobras eloqüent y sensible lo afirmat en Novembre últim per qui podia y no volia posar remey à tals abusos.

Y 'l dijous de la setmana passada tingué lloch la explosió que ha fet estremir Barcelona entera, indignada de que no pugan ó no vulgan evitar-se aquestas desgracias que posan en constant perill la vida de sos habitants.

Què s'ha fet ó que's farà ab motiu d'aquest nou accident?

Lo de sempre, res de profit.
Bastarà pera convencens d'aixó llegir lo següent que copiém d'un ben informat diari d'aquesta capital:

«Ten pronto como el señor gobernador tuvo conocimiento de la explosion del ferrocarril de Herrería, ofició à la division de ferrocarriles del Este, dando facultades que debe atender en el asunto, para que inmediatamente informara acerca de las causas del siniestro, el objeto de instruir el debido expediente y -cavigar con mano fuerte y con arreglo à las disposiciones vijentes en el ramo, à los que pudiesen ser responsables del accidente.»

Bon pegat en un banch!
Los mateixos informadors de fa tres mesos y 'ls revisors de sempre, estan encarregats de dirnos altra vegada si els mateixos han anat cumplint son deber de rigurosa inspecció.

Podrà la ley disposar que aixís se fassi; podrà 'l senyor Gobernador tenir que atender forzosament à tals ó quals disposicions; no volèm ficarnos en aquest terreny; lo únich que resulta cert, innegable, fora de tot dubte, es que en aquestos cassos no pot may donarse satisfacció à la vindicta pública, tan cacarejada quan se castiga à un criminal de baixa estofa ó quan puja los infamants grabons d'un catafalch un miserable assessi que ha causat molt menos dany que cap d'aquestos accidents que assessinan en gros.

Quinas son las causas que determinan que no puga posarse remey à tan gravissims mals?

Nosaltres no volèm senyalari'ls; pero si apuntarem las que 'l públich fa corre de boca en boca; las que, sign ó no certes, ningú ignora.

La veu general es aquesta: Las empresas de ferrocarrils gosan de tota mena d'impunitats ab sos delictes contra 'l públich per las rahons següents:

1.º Los mal anomenats concellers d'Administració de las empresas carrileras, que son tots los homes politichs de Madrid que tenen in-

fluencia, son, han sigut, ó esperan ser prompte ministros, constituheixen la primera de las immoralitats en aquest ram dels serveys públichs. A cambi d'uns bons sous que cobran pera fer malehida la cosa de profit, ells obtenen concessions, privilegys, subvencions, lleys y tot lo que pot convenir als interessos de las empresas, essent per cert la part menos petita de las obligacions d'aquestos concellers lo procurar dels alts poders centrahs de la nació resolucions favorables à las empresas en tots los assumptos d'abusos y arbitrarietats que pujan cometre contra 'l públich.

2.º Dada la primera, principal y mes grossa, per ser mes elevada, de las immoralitats ferrocarrileras; totas las que segueixen son consecuencia d'aquesta. Aixís es que las inspeccions procuran fer quartos à cambi de no inspeccionar res, y una prima anual ó mensual de las empresas pesa molt mes en sa conciencia que totas las exclamaciones del poble perjudicat y las necessitats del servey públich.

Y no volèm continuar mes seguint à la veu pública, porque ja n'hi ha prou ab lo dit sabent que tot lo demés son consecuencias lògicas de las primeras y mes grossas immoralitats.

Donchs be, si aixó es cert, què te de fer lo públich devant de tals desgracias cada vegada que's reproduheixen?

Té cadascú de creuharse de brassos ab estoica filosofia, esperant que si no es aquesta siga 'l altra vegada, que vinga à trencar 'l fil de la vida violentament lo desceuyt, l'abus ó la criminalitat que deixan reproduhis tan sovint aquetos fets?

Tenim de mirar ab indiferencia com un dia s'ensorra un pont per l'estat inservible del material de la via, com cau un tren al riu, y com venen luego 'ls periòdichs dels concellers d'aquells empresa assegurant, ab un desvergonyment y cinisme propis del criminal mes vulgar, que la catástrofe ha sido debida à los planes revolucionarios de los eternos perturbadores del orden público?

Tenim de renunciar à que 'l carril de Sarrià, com tots los altres, deixi de ser una constant amensana à las vidas dels viatjers y à la seguretat dels vehins y fins dels tranzeuts que no estan sempre à regular distancia de sas vias y estacions?

No sabem, ó mes ben dit, no volèm dir aquí lo que deuria ferse pera evitar tals accidents, que de cap manera podém acceptar que no tinguin remey.

Pero si debèm fer constar, dada la convicció

general de que 'l tal remey no ha de venir de qui cobra pera donarlo, que no estranyarem gens, sino que fins las trobarem naturals, certes exclamacions que ab abundancia resonaren pe 'ls nostres oïdos en l' andén de la estació del carril de Sarrià quan encara fumavan tots los trossos de la caldera rebentada:

—Això no s' acabarà, deyan molts, fins que quan succehesa un fet d'aquestos se creim que las estacions y 'l material, y 'a penji als pals dels telegrafos als enginyers de las empresas, a las Juntas de la Compañia y a las autoritats encarregadas d' evitar y castigar aquestas desgracias.

Es precis confessar que la argumentació es un xich forta y que no peca per excés de prudencia; pero si tenim en compte lo impresionable que es lo poble, l' excés de sentiment que 'l domina devant d' una desgracia y la indignació que vessa de son pit al veure constantment desates y despreciat per sistema, no es estrany que, desesperant de trobar justicia d' altre modo que fent-la per sa propia mà tal com la comprega, algun dia la realisi en poch ó en molt tal com se comensava a manifestarse devant dels trossos calens de la maquina del carril de Sarrià.

Figuremnos una explosió en que 'ls morts y ferits vagin a dotzenas; suposem amichs, parents, pares, fills, esposas ó maris desesperant-se devant lo cadavre del ser estimat que ten pensadament acaban de perdre; anyadim a n' això la convicció de que la desgracia 's produh per l' egoisme dels que podian evitarla, y llavors... ¡ay del moment en que d' una gola entrogallada per la rabia ne surti lo crit de venjanza! llavors no 's pensarà mes que en posar A GRANS MALYS GRANS REMEYS.

Y llavors los venjadors seràn tractats d' escoria social, poble embrutit, salvajes, fascinerosos, gent de malvats instints, y 'l diccionari será agotat en sos mots infamants pera aplicar als revoltosos.

Y qui tindrà la culpa de que Barcelona algun dia veigés tals espectacles?

La resposta es ociosa, porque sobre ella no hi caben dubtes.

L' ùnic que 's pot assegurar, es que la justicia oficial que may pogué ferse ab los poderosos, llavors se cumpliria ab extremada rigorositat ab los venjadors de las injusticias passadas.

¡Meditem sobre 'ls motius que té 'l poble per' aborrrir la autoritat!!!.....

DE SALLENT A IGUALADA

Y VICE-VERSA

VIATGE MISTERIOS D' UN PASTOR Y UNA DONCELLA escrit per JUANITO CARIÓ

DEDICATORIA

AL CEBLERE PASTOR D. JOSEPH E.

Respectable senyor: La fatal gloria tinch d' haver conegut a sa persona, y sola per tal motiu, la gent 'n dona de dedicarli avuy la trota historia; historia que totthon ne fa memoria d' un pastor molt trempet y una minyona falaguera, entrecada y ruidanona, d' un non qu' es impossible que may moria. Com lo vulgo mataste que la critica, vostè deute comença a la Nostra, y millor que l' autor que li dedica podia vostè escriure esta historietta, porque, ¡no veu mes just que cada infame allí mateix de sa vida escriga 'l drama!

L' AUTOR

Ara que la sé molt be la historia d'aquell baboy que va conseronà a una noya tot font de simple 'l paré, molt serio es la contare ab tots los seus ets y uts y datos molt pelleguts que cast... ¡he! pit y fora. Adés al gra, que is es hora de no fer geyras embuts.

Coctan que 'n un lit de monja, una nit de gel y glas, hi va netar un bondegia rody y ros com una esponja. Los seus pares, de ventura se revolcaven pe 'l lit, al veure 'l xicot petit plorant com una criatura.

Y seguir lo ditxo aquest: «Que no hi pot haver cap case sense un Josepó ó be un ase.» Hi varen posar Pepet. Pepito, porque es lo non que 's menos perdulari, y es lo sant del calendari que mes venere tothom. —Que ditxoas! —replicava sa mareta al veure 'l noy. —Deu me valga! —de allegroy lo seu pare contestava. Y cantentli las cançons que saben las noyas totes, me l' omplien de llengotes

abracadas y pernos. Pero quan las cançonetas se acabaven, aquells noyas sobre sas galtes impresas se cambian en castitas. Puig era un geliferdeu tan rare, que fins sa mare dita d' ell cap-deix al seu pare: —¿. sen 'n reficis si es fill teul? Y aixis, d' aquesta manera, sempre rabiosa y pinrant, filla menys, s' anava entrent igual que una enredadera. Quan va comensa 'l xicot a desvetllara de la son, y a comensa 'l que era 'l non y a no fer cap dia 'l bot, lo seu pare ab dalt gran n' hi va abenyar la doctrina d' una mullera divina, com tote los seus pares fan. Mes com tot bun pare erre ab los primere fills que té, ab ell la errada van lo de fe'l senya ab la mà esquerra. Y aixis, cada dia fent 'l exercici ab devoció, va quedà 'l petit garot enyorat de naxicament. No va fer gran, y en sa cara se 'a vey a mal porvenir. Quan catorze anys va tenir la trompeta al seu pare. Si hi deyan:—¿Què vols fer?—responia:—Lo tabul.— Era 'l xicot mes gandul, mes tanoca y mes cap vert. Los vicaris del seu poble, veyentlo aixis tan leujs, feraci seu van procura ab un enginy molt poch noble. Y veus aquí que 'l mustela ja 'l sentim apagant llums,

tantant Carrió, fent perfums, y ajudant missas de peia.

Desde aquell dia 's seus pares, ab un afany que exagria, com si haguessen tret la rifa van ser protectors dels frares. Llavors, tot era dur cans als seus y anà a d' oracions, per veure aquell cap de trosos entonant lo missere. La alegria era infinita d' en Pepet, lo bon cristià, fins que un dia demanà per ser frare ó jesuïta. Aquest intent, cada dia mes l' anava enorgullint, puig ja 's creya aquell Crispin que ab lo temps algu seria. Y deixant prometre 'l missal, se va posar ab gran leticia a estudiar be la carrera de bisbe ó de cardenal.

Ja 'l tenim al seminari fentant fins als oïls, representant y estudiant folia

d' un non libre colomar. Lo llati 'l festiguava, la retorica molt mes. ¡Cal lo seu cap no era espra per' aprendre 'l que abenyava. Un no sab lo que 's fa una quan se veu lligat axí, y menys quan se sent a d' que 's té 'l cap de carabassa. A 'n ell això succedia y per tot holet se veva, fins al últim que ja 's creya que 'l seu plan no passaria; y aborrit de tal manera, se habia determinat pejar sans dificultat los habits a la figura, quan de prompte un professo, compadecentse molt d' ell, li va dir:—Del teu clatell lo te 'n treure molt berró.— Y realisant ab urgencia lo non plan, a gran palica lo va desvetlla una mica... teninthi molta paciencia. Al cap d' una temporada lo xicot ja primassa, puig de memoria sabia totes 's llibres estudiada. Era 'l mes viu y 'l mes curro d' entre tots los batalliers, y en los exàmens primera

lo van apobar... per burro. Y si el cura de la carrera va quedar sobressalient, ho pot agrahí a un parent que tanta a Esparracosa; puig entre aquest y aquell altre que no 's veu y no 's pot di, y un seu cuyat y un cuxi, que sumats total son quatre, van durhi una posició molt bona, molt envejable y en tot temps molt respectable, ab lo titol de... pastor.

(Segueix)

Habem rebut una circular d'uns representants de dinou societats obreres, recordant la Lley de 1873 sobre reglamentació del treball dels noys i prometéncies molt felixissas rebiant-se dels bons propòsits de la primera autoritat civil de la província.

No neguem, ni molt menys, los tals bons propòsits del governador ni la bona fe dels comissions, pero ja veurán com tot lo que hi empichin será temps perdut y la lley lliera morta.

O sino, al temps. De tots modos, consti que agrahim l'envio de la circular.

Y que procurarem tractar aquest assumpto ab alguna extensió.

No sabem per quin motiu, trobem en algun periódich de Madrid la noticia de que varios diaris de Viena se ocupan de que la nostra reyna y regenta patexa de no sé quinas cosas al enteniment.

¡Bo! No 'ns ne falta d'altra.
¡Quina rita!

Las qüestions de personal encara no han donat al govern temps d'ocuparse per res en qüestions de mes importancia.

Y encara no se li han acabat aquestas qüestions dels empleos, ja está marciat ab las pretensions dels aspirants a diputats de las futuras Corts liberals de la monarquia.

Y vetaquí en lo únich que pot ocuparse l'govern: en las qüestions del menjar de la familia fusionera.

O lo que es igual: en fer lo ranko; per lo qual resulta un govern... ranxero.

Per una manifestació feta a Madrid demanant pa ó treball, han anat a parar varios obrers a la presó.

Ben fet los está.
¡Qui 's ha ficar a demanar feyna ó pa quan se moren de fam!
¡Be podian demanar indulgencias!

Una estafa, alies irregularitat, de quaranta mil duros, s'ha trobat a Oropesa, provincia de Toledo, en la caixa del Ajuntament.

L'autor d'aquest fet aprofitat per ministre. No s'hi posa per poch.

Un altra irregularitat de trenta mil duros hi ha hagut a Pedroso (Sevilla).

L'autor d'aquesta bassanya ja casi no mes podria aprofitarse per subsecretari ó gobernador.

Després de molts vituperis y disgustos per contentar a tothom, lo govern ha pogut fer lo que se 'n diu una combinació diplomática.

Respirém.
Ja s'han arregiat las xafaderias del patriotisme.

La unió republicana, tan desitjada, no pot ferse ni a tiros.

En Castelar prefereix mil vegadas la benevolencia de la monarquia, que l' deixa xerrar, que la consagració de la República, que li exigiria fets, y podria demanarli comptes del 3 de Janer.

Fa be en no mirar mes que la seva conveniencia.

Al cap-de-vall bon polítich.

Entre afirmar y negar, encara no s'ha pogut saber del cert si a Madrid s'han fet presons de sargentos y cabos d'aquella guarnició.

Paciencia.
No tardarem gayre a saberho del cert.

La detenció dels possibilistas de Cartagena ja es presó, y sembla que 'n tenen per dias.

Poden consolarse pensant que l' papa Castelar l'excomunica fins al que tinga intenció de sublevarse contra l'liberalisme d'en Sagasta.

La máquina rebentada en lo carril de Sarriá feya vintiquatre anys que seria sens interrupció.

Es a dir, sens interrupció no es veritat. Com era la mateixa que fa tres mesos se li habia trencat lo freno y s'habia xafat los navos topant ab la estació y ficantse per dintre, feya poch temps que habia reposat péra ser adobada.

Y bon adob que deurian ferhi!
Poden assegurarho los ferits del altre dijous.

Los robos cada dia son cosa mes corrent a Barcelona.

Se coneix que molts autoritats fan ab los lladres com los que inspeccionan materials de ferrocarrils ab las empresas.

En pochis dias han sigut denunciats onze periódichs, y portats quatre directors a la presó. Ara comenzo a veure clar los motius de la benevolencia d'en Castelar.

Alguns periódichs monstruichs demanan ab tota indecencia que 's fuselli als sublevats de Cartagena.

Apuntém datos pe l' dia de las compensacions.

A Sevilla s'han descubert grans dipòsits de botifarres de carn de burro.
¡Redeu! vetaquí perquè la política possibilista va perdent sos partidaris.

Comensa l'govern fusionista a perseguir a la premsa.

Y en Castelar va extremant sa benevolencia a la monarquia.

Conseqüencias de la necessitat imprescindible de ser pare de la patria a tort y a dret.

Per nombrar lo president del consell d' Estat (una de las gangas de primera) lo govern ha tingut un centenar de dotzenas de disgustos, ha deixat descontentos a sis aspirants, y ha tardat dos mesos a poder resoldre.

Si ab la mateixa pressa dona las reformas liberals que té promesas, y es segur que correrá menos en aixó que en colocar als amichs, cap allá al any 1903 es fácil que ja no 's denuncihin periódichs.

Ja s'ha reunit a Madrid lo consell de Guerra pera fallar alló del nevot de sa tia contra sa cosina la regenta.

Se diu que ha sigut condemnat a vuyt anys de presó y separament del exercit.

Com entre Borbons está l'joch, podem dir, parodiand al Tenorio:

Son pláticas de familia de las que nunca nice caso.

Aquesta setmana a Madrid ha tingut lloch la vista d'una causa de timo comés per dos poli-sonts.

Aixó no té cap importancia. Son costums antigas. Y preocupacions de classe.

Se tracta de posar cordons de tropas a las fronteras de Fransa y Portugal.

Sí, sí, amanim las xeringas, per sí 's cala lloch.

Tot anirà be... si no comensan per incendiar-se las bombas.

DESENGANY D'UNA DEVOTA

Una modista, per cert de bona pasta, no faltava a la iglesia cada feyna a pregar ab gran fe a santa Modesta perquè se conserrés donatella y casta.
Men avuy que ab dellos hi per cassa del amor que li ha embosit la vista, a la santa li diu que la detesta ja que avuy de miracles ni un ne gasta.
Pitjorosa se enfutima la modista devant de la que tanta de precha li costa, de tal modo, que plorante pert la vista.
La queixa de la noya no es pa justa, puig ja veu la beneyta quan s'hi acosta que la sentia no es mes qu' un tros de fosta.

A. RUSSELL

Lo dilluns de la próxima setmana té de comensar a complir en Victor Ferrer una condemna de desterro per una causa d'impremta seguida contra ell a instancia del rector de Sallent Joseph Esquerre, que 's cregué aludit en un saltó en que 's deyan no recordém quinas cosas respecte a una noya coneguda per coca emmerada y ab la qual un pastor habia sucat lo melindro a la escolatera, y deixantla luego en un estat mes interessant que la monja de las taronjas d' aquell convent qu' en Piquet n'ha fet un drama.

Jo no sé quins motius tindria l' rector pera considerarse aludit, pero si 'm sembla bo fer constar que com lo que se 'n diu delite d' injuria no admet prova, pot donarse, y 's dona molt sovint, lo cas de veures condemnat una persona honorada y de be per haver dit en públich quatre veritats a qualsevol indocent.

De tots modos, felicitem a tan apreciat company per las distincions cleri-rabiosas de que es objecte.

Lo qual vol dir que ha sapigut posar lo dit a la llaga.

Nos escriu un vehí de Vilanova y Geltru participantnos que treuben de cava a un seu parent per no poder pagar lo flaguer a conseqüencia de tenir una filla molata, y estranyant-se de que tal acció siga portada a terme per un senyor que cap dia falta a la iglesia y es mestre d'una escola catòlica d'aquella vila.

¡Valgam catóze y quanta innocencia corre pe l' mont!

Y donchs que 's pensa que la devoció está revindit ab los quartos?

Có, home, ca.

Precisament es tot lo contrari.

XARADA

Ma cosina dos primera, ahir, ab molta dos guarda, una cosa va ha tercera que demà se 's dirá Marta. Una tal veint quarts-dobla, se comen no 'has dit per tu, que quan vagis al teu pob, la darás a ton ho ho.

J. STARABEA

SOLUCIONS

É LA CAMBODI DEL NÚMERO PARAT

XARADA: — GR. NO. 10.

Temple de la ACADEMIA, Ronda de la Universitat, 6. BARCELONA

CORRESPONDENCIA

B. Vallespina (Venturota de Reus): Habíem retirat tota las seus originals acceptats, y no se 'n hi acceptar cap mes, per lo profuncho de treballs enviats que no son ni inédits, ni originals de vosté.—J. P.: Igual que l' anterior.—F. A. y J.: Idem.—J. Prats y N. S.: Gracia del avís. No li hem inserat la xarada, qu' está be, per no donar caracter personal al assumpto ni valer la pena.—J. R. y V.: Aniran los cantars.—Angel Esperanza: No tía.—Joc A: Las poesias las hi falta apuntament y a la prova practica. Publicarem la canterella y hem aprofitat la noticia.—S. P.: Janer: Gracia del avís y de las promesas que acompañava.—J. Starabea: N' anirém publicant de tot.—Botella: Rex aprofita.—R. Papiol: No tía proa be.—J. Cap: de tot plegat anira algo.—M. Gardó: Anira la xarada. La poesia se té de retorcere; veurém.—A. Boix: No tía.—N. Agustí: Massa llarga per las de aquest género, y 's fan passadas.—P. Ranzoli: Posarém algo.—J. Font: No aprofitan.—J. Ayrol R.: Anirà.—Catalonia d' Esparragueras: No está proa be.—J. Espanya: Igual que l' anterior.—Tronç: Idem.—J. Miró: Anirà algo.—Gorra feigi: No tía.—Fepet d' Espinosa: També n' hi posarém algo.—E. Mayo: No tía.—J. Calanço: Anirà algo.—Aredunab: Igualment.—A. S. B.: Lo mateix.—Fepet Simpatich: Te poch interès, encor que es regular.

Se recorda a tots los que desitjan veure publicats alguns de sos treballs en LA TRAMONTANA, que tot lo que 'ns envien té de ser rigorosament inédit, es a dir, que no hagin sigut may publicats, y originals del que ho envia. Que fain a n' aquestas condicions ane a advertirho, no se li atemeterá res, y l' treurém de la vergonya si convé.—Se tindrà com a favor que se 'ns avisi de si s'hi fa tals mitíficas ab lo que 's vaja publicat.

ELECCIONS

Primers preparatius pera fer efectiva la sinceritat electoral